

Spis treści

Literatura	XIII
Wykaz skrótów	LXI
Wprowadzenie	1

Część I.

Struktura Europejskiej Karty Praw Społecznych

Rozdział I. Europejska Karta Społeczna z 1961 r.	11
Rozdział II. Protokoły Dodatkowe	31
§ 1. Protokół Dodatkowy z 1988 r.	31
§ 2. Protokół Zmieniający z 1991 r.	34
§ 3. Protokół Dodatkowy z 1995 r. ustanawiający system rozpatrywania skarg zbiorowych	40
Rozdział III. Zrewidowana Europejska Karta Społeczna z 1996 r.	45
Rozdział IV. Podsumowanie	61

Część II.

Prawa Społeczne

Wprowadzenie. Kategorie praw społecznych i metody ich ochrony	65
Rozdział I. Prawa społeczne regulowane przepisami indywidualnego prawa pracy	77
§ 1. Prawo do pracy (art. 1)	77
I. Pełne zatrudnienie (art. 1 § 1)	77
II. Wolność pracy (art. 1 § 2)	82
1. Zakaz pracy przymusowej	83
2. Eliminacja wszelkich form dyskryminacji w zatrudnieniu	87
III. Zorganizowanie i zapewnienie funkcjonowania powszechnie dostępnych bezpłatnych służb zatrudnienia ...	91
IV. Poradnictwo zawodowe, szkolenie i readaptacja zawodowa (art. 1 § 4)	95

§ 2. Prawo do odpowiednich warunków pracy (art. 2)	99
I. Określenie rozsądnych dobowych i tygodniowych norm czasu pracy	101
II. Płatne wolne dni świąteczne (art. 2 § 2).....	104
III. Coroczny, co najmniej czterotygodniowy, płatny urlop wypoczynkowy (art. 2 § 3).....	105
IV. Obowiązek usunięcia zagrożeń związanych z wykonywaniem niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia prac, a tam gdzie jest to niemożliwe wprowadzenie skróconych norm czasu pracy i dodatkowych płatnych urlopów (art. 2 § 4).....	112
V. Obowiązek zapewnienia tygodniowego wypoczynku (art. 2 § 5)	116
VI. Obowiązek powiadomienia pracownika na piśmie o elementach umowy o pracę (art. 2 § 6).....	118
VII. Ochrona pracowników zatrudnionych w porze nocnej (art. 2 § 7)	120
§ 3. Prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy (art. 3)	121
I. Według Europejskiej Karty Społecznej.....	122
II. Według Zrewidowanej Europejskiej Karty Społecznej.....	129
1. Polityka w zakresie bezpieczeństwa i ochrony pracy (art. 3 § 1 ZEKS)	130
2. Służby medycyny pracy (art. 3 § 4 ZEKS)	131
§ 4. Prawo do sprawiedliwego wynagrodzenia (art. 4).....	131
I. Sprawiedliwe (godziwe) wynagrodzenie za pracę (art. 4 § 1 Karty)	132
II. Dodatkowe wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych (art. 4 § 2 Karty)	139
III. Prawo mężczyzn i kobiet do równego wynagrodzenia za pracę jednakowej wartości	144
IV. Prawo pracowników do rozsądnego okresu wypowiedzenia w razie rozwiązania stosunku pracy (art. 4 § 4 Karty).....	154
V. Potrącenie z wynagrodzenia (art. 4 § 5 Karty).....	160
§ 5. Prawo dzieci i młodocianych do ochrony (art. 7 Karty).....	163
I. Wprowadzenie	163
II. Zakaz zatrudniania dzieci i młodocianych poniżej 15 roku życia (art. 7 § 1 Karty)	164
III. Zakaz zatrudniania poniżej 18 roku życia w zawodach niebezpiecznych oraz przy pracach szkodliwych dla zdrowia..	168
IV. Zakaz zatrudniania dzieci w wieku szkolnym przy pracach uniemożliwiających naukę (art. 7 § 3 Karty)	170
V. Czas pracy młodocianych pracowników (art. 7 § 4 Karty) ...	173
VI. Wynagrodzenie pracowników młodocianych (art. 7 § 5 Karty)	175
VII. Czas szkolenia zawodowego (art. 7 § 6 Karty)	179
VIII. Urlopy wypoczynkowe młodocianych (art. 7 § 7 Karty).....	180

IX. Zakaz zatrudniania młodocianych w porze nocnej (art. 7 § 8 Karty).....	181
X. Systematyczna kontrola stanu zdrowia młodocianych (art. 7 § 9 Karty).....	183
XI. Szczególna ochrona dzieci i młodocianych przed fizycznymi i moralnymi zagrożeniami (art. 7 § 10 Karty).....	186
§ 6. Prawo pracownik do ochrony macierzyństwa (art. 8 Karty)	187
I. Urlop macierzyński (art. 8 § 1 Karty)	189
II. Zakaz wypowiedzania umów o pracę pracownikom w ciąży (art. 8 § 2 Karty)	196
III. Przerwy w pracy dla matek karmiących (art. 8 § 3 Karty).....	200
IV. Obowiązek uregulowania zasad zatrudniania pracownik w porze nocnej w przemyśle (art. 8 § 4 lit. a EKS).....	203
V. Obowiązek uregulowania zasad zatrudnienia w porze nocnej kobiet w ciąży, bezpośrednio po urodzeniu dziecka lub karmiących (art. 8 § 4 lit. a ZEKS).....	204
VI. Zakaz zatrudniania kobiet (art. 8 § 4 lit. b EKS)	205
VII. Zakaz zatrudniania kobiet w ciąży, bezpośrednio po urodzeniu dziecka lub karmiących w kopalniach pod ziemią i przy wszelkich innych pracach mających niebezpieczny, niezdrowy lub uciążliwy charakter (art. 8 § 5 ZEKS)	207
§ 7. Prawo do poradnictwa zawodowego (art. 9 Karty).....	208
§ 8. Prawo do szkolenia zawodowego (art. 10 Karty).....	210
I. Obowiązek zapewnienia lub popierania szkolenia technicznego i zawodowego oraz umożliwienie dostępu do wyższego nauczania technicznego i uniwersyteckiego (art. 10 § 1 Karty).....	213
II. Obowiązek zorganizowania lub popierania systemu przysposobienia zawodowego dla młodzieży (art. 10 § 2 Karty).....	218
III. Szkolenie zawodowe dorosłych (art. 10 § 3 Karty).....	220
IV. Szczególne środki szkolenia i reintegracji długoterminowo bezrobotnych (art. 10 § 4 ZEKS).....	224
V. Obowiązek wspierania działań ułatwiających odbywanie szkoleń zawodowych (art. 10 § 4 EKS; art. 10 § 5 ZEKS)	225
§ 9. Prawo do równych szans i równego traktowania w sprawach zatrudnienia i wykonywania zawodu bez dyskryminacji ze względu na płeć (art. 20 ZEKS)	230
§ 10. Prawo do ochrony w przypadku zwolnienia z pracy (art. 24 Karty).....	239
§ 11. Prawo pracowników do ochrony ich roszczeń w przypadku niewypłacalności pracodawcy (art. 25 Karty).....	249
§ 12. Prawo do poszanowania godności w pracy (art. 26 Karty).....	258
§ 13. Prawo pracowników mających obowiązki rodzinne do równości szans i równego traktowania (art. 27 ZEKS)	263

Rozdział II. Prawa społeczne regulowane przepisami zbiorowego prawa pracy	269
§ 1. Prawo do organizowania się (art. 5).....	269
I. Tworzenie związków zawodowych.....	272
II. Swoboda związków zawodowych do regulowania wewnętrznych spraw organizacyjnych.....	277
III. Prawo pracowników do przystępowania lub niewstępowania do związków zawodowych.....	280
1. Prawo wstępowania do związków zawodowych.....	280
2. Prawo niewstępowania do związków zawodowych	281
IV. Swoboda prowadzenia działalności związkowej.....	286
1. Negocjowanie układów zbiorowych pracy.....	287
2. Prowadzenie działalności związkowej na terenie zakładu pracy.....	291
V. Gwarancje prawne swobody zrzeszania się pracowników w związkach zawodowych.....	293
1. Zakaz dyskryminowania pracowników z powodu przynależności do związków zawodowych i prowadzenia działalności związkowej.....	293
2. Zakaz zlecania pracownikom wykonywania obowiązków pracowniczych niewykonywanych przez innych pracowników uczestniczących w legalnym strajku.....	295
VI. Wolność związkowa i prawo do zrzeszenia się w związkach zawodowych niektórych kategorii pracowników	296
1. Wolność związkowa urzędników państwowych.....	297
2. Prawo zrzeszania się w związkach zawodowych przez funkcjonariuszy policji.....	299
3. Wolność związkowa żołnierzy zawodowych.....	301
4. Prawo do zrzeszania się w związkach zawodowych imigrantów zarobkowych – obywateli państw członkowskich	302
§ 2. Prawo rokowań zbiorowych (art. 6 Karty).....	304
I. Wprowadzenie.....	304
II. Wspólne konsultacje pracowników z pracodawcami (art. 6 § 1 Karty).....	305
III. Układy zbiorowe pracy (art. 6 § 2 Karty).....	308
IV. Mediacja i arbitraż (art. 6 § 3 Karty).....	317
V. Prawo pracowników i pracodawców podejmowania akcji zbiorowych (art. 6 § 4 Karty).....	322
1. Akcje zbiorowe.....	323
2. Legalny strajk	324
3. Ograniczenia prawa do strajku	330
a) Ograniczenia prawa do strajku w układach zbiorowych pracy.....	331

b) Ograniczenia prawa do strajku wprowadzone przepisami prawa stanowionego przez państwa członkowskie	332
1) Ograniczenie podmiotów uprawnionych do organizowania strajku.....	332
2) Ustanowienia formalnych wymagań, które powinny być spełnione przed ogłoszeniem legalnego strajku.....	333
3) Obowiązek poddania sporu zbiorowego pod rozstrzygnięcie organu arbitrażu społecznego.....	334
4) Obowiązek zapewnienia działalności niektórych zakładów pracy.....	335
5) Następstwa prawne akcji zbiorowych w indywidualnych stosunkach pracy	337
a) Strajk a rozwiązanie stosunku pracy.....	337
b) Strajk a prawo do wynagrodzenia za pracę	339
c) Strajk a odpowiedzialność cywilna i karna.....	340
4. Ograniczenia prawa do strajku wprowadzone przez sądy.....	342
5. Lokaut.....	344
§ 3. Prawo do informacji i konsultacji (art. 2 Protokołu Dodatkowego z 1988 r.; art. 21 ZEKS).....	346
§ 4. Prawo do brania udziału w określaniu i polepszaniu warunków pracy i środowiska pracy (art. 3 Protokołu Dodatkowego z 1988 r. oraz art. 22 ZEKS)	354
§ 5. Prawo pracowników do informacji i konsultacji w procesie zwolnień grupowych (art. 29 ZEKS).....	358
§ 6. Prawo przedstawicieli pracowników do ochrony (art. 28 ZEKS)	364
I. Obowiązek zagwarantowania przedstawicielom pracowników szczególnej ochrony trwałości stosunku pracy.....	365
II. Obowiązek umożliwiania przedstawicielom pracowników wypełniania obowiązków statutowych	367
Rozdział III. Prawa społeczne regulowane przepisami prawa zabezpieczenia społecznego.....	369
§ 1. Prawo do ochrony zdrowia (art. 11 Karty).....	369
I. Obowiązek wyeliminowania przyczyn chorób	371
II. Poradnictwo i oświata zdrowotna	373
III. Zapobieganie chorobom epidemiologicznym, endemicznym i wypadkom.....	374
§ 2. Prawo do zabezpieczenia społecznego (art. 12 Karty)	376
I. Wprowadzenie	376
II. Zakres ochrony socjalnej.....	378
III. Obowiązek ustanowienia systemu ubezpieczeń społecznych (art. 12 § 1 Karty)	380

IV. Obowiązek utrzymania systemu ubezpieczeń społecznych na odpowiednim poziomie (art. 12 § 2 Karty)	381
V. Obowiązek podejmowania działań na rzecz systematycznej poprawy systemu ubezpieczeń społecznych (art. 12 § 3 Karty).....	383
VI. Obowiązek jednakowego traktowania ubezpieczonych (art. 12 § 4 Karty).....	387
VII. Podsumowanie.....	392
§ 3. Prawo do pomocy społecznej i medycznej (art. 13 Karty).....	393
I. Wprowadzenie	393
II. Obowiązek zapewnienia odpowiedniej pomocy społecznej i niezbędnej opieki medycznej (art. 13 § 1 Karty).....	395
III. Zakaz dyskryminacji osób korzystających z pomocy społecznej i medycznej (art. 13 § 2 Karty)	405
§ 4. Prawo do uzyskania porady i niezbędnej pomocy (art. 13 § 3 Karty).....	408
§ 5. Obowiązek równego traktowania własnych i obcych obywateli (art. 13 § 4 Karty).....	412
§ 6. Prawo do korzystania ze służb opieki społecznej (art. 14 Karty)	415
I. Wprowadzenie	415
II. Obowiązek popierania lub organizowania służb opieki społecznej (art. 14 § 1 Karty).....	417
III. Udział organizacji dobroczynnych w świadczeniu usług z zakresu opieki społecznej (art. 14 § 3 Karty).....	419
§ 7. Prawo osób niepełnosprawnych do samodzielności, integracji społecznej i do udziału w życiu wspólnoty (art. 15 Karty)	420
I. Wprowadzenie	420
II. Poradnictwo, kształcenie i szkolenie zawodowe osób niepełnosprawnych (art. 15 § 1 Karty).....	426
III. Popieranie dostępu do zatrudnienia osób niepełnosprawnych (art. 15 § 2 Karty)	428
IV. Popieranie pełnej integracji osób niepełnosprawnych w życiu społeczeństwa (art. 15 § 3 ZEKS)	430
§ 8. Prawo rodziny do ochrony społecznej, prawnej i ekonomicznej (art. 16 Karty)	431
§ 9. Prawo dzieci i młodocianych do ochrony socjalnej, prawnej i ekonomicznej (art. 17 Karty)	442
I. Wprowadzenie	442
II. Prawo matek i dzieci do ochrony społecznej i ekonomicznej (art. 17 EKS).....	442
III. Prawo dzieci i młodocianych do ochrony społecznej, prawnej i ekonomicznej (art. 17 ZEKS).....	446

§ 10. Prawo osób w podeszłym wieku do ochrony socjalnej (art. 4 Protokołu Dodatkowego; art. 23 ZEKS).....	450
§ 11. Prawo ochrony przed ubóstwem i marginalizacją społeczną (art. 30 Karty).....	454
§ 12. Prawo do mieszkania (art. 31 Karty).....	460
Rozdział IV. Prawa obywateli innych Państw – Stron Europejskiej Karty Społecznej	465
§ 1. Prawo do prowadzenia działalności zarobkowej na terytorium innych państw (art. 18 Karty).....	465
I. Wprowadzenie	465
II. Obowiązek liberalnej interpretacji obowiązujących przepisów (art. 18 § 1 Karty).....	472
III. Upraszczenie obowiązujących formalności oraz zmniejszanie lub znoszenie opłat administracyjnych (art. 18 § 2 Karty).....	474
IV. Liberalizacja regulacji prawnych (art. 18 § 3 Karty).....	477
V. Prawo do opuszczenia kraju przez obywateli, którzy chcą podjąć działalność zarobkową na terytorium innego państwa członkowskiego (art. 18 § 4 Karty).....	480
§ 2. Prawo pracowników i ich rodzin do ochrony i pomocy (art. 19 Karty).....	481
I. Wprowadzenie	481
II. Bezpłatna pomoc i informacja oraz obowiązek podejmowania środków zaradczych wobec mylącej propagandy na temat migracji zarobkowych (art. 19 § 1 Karty).....	483
IV. Ułatwienia wyjazdu, podróży i przyjęcia pracowników migrujących i ich rodzin (art. 19 § 2 Karty).....	487
V. Współpraca między służbami socjalnymi państw emigracji i imigracji (art. 19 § 3 Karty).....	490
VI. Obowiązek nie mniej korzystnego traktowania pracowników migrujących aniżeli własnych obywateli (art. 19 § 4 Karty).....	494
VI. Równe traktowanie obywateli innych państw członkowskich w sprawach podatkowych (art. 19 § 6 Karty).....	500
VII. Ułatwianie łączenia rodzin pracowników migrujących (art. 19 § 6 Karty).....	502
VIII. Obowiązek równego traktowania obywateli innych państw członkowskich w postępowaniach prawnych (art. 19 § 7 Karty).....	511
IX. Ochrona przed deportacją (art. 19 § 8 Karty).....	514
X. Transfer wynagrodzeń i oszczędności (art. 19 § 9 Karty).....	516
XI. Ochrona osób prowadzących działalność zarobkową na własny rachunek na terytorium innego państwa członkowskiego (art. 19 § 10 Karty).....	518
XII. Popieranie i ułatwianie pracownikom migrującym i rodzinom nauki języka państwa przyjmującego (art. 10 § 11 ZEKS).....	519

XIII. Popieranie i ułatwianie dzieciom imigrantów nauki języka ojczystego (art. 19 § 12 ZEKS).....	521
Rozdział V. Ograniczenia i wyłączenia obowiązku przestrzegania postanowień Europejskiej Karty Społecznej	523
§ 1. Przejściowe wyłączenia stosowania Karty w przypadku wojny lub zagrożenia bezpieczeństwa publicznego.....	524
§ 2. Ograniczenia niezbędne dla ochrony praw i wolności, porządku publicznego, bezpieczeństwa narodowego, zdrowia publicznego lub dobrych obyczajów	525
§ 3. Ograniczenia wskazanych przez Kartę przepisów do znacznej większości zainteresowanych pracowników	526
§ 4. Terytorialny zakres stosowania Karty	528

Część III.

Nadzór nad przestrzeganiem Europejskiej Karty Społecznej

Rozdział I. Organy nadzoru	531
§ 1. Europejski Komitet Praw Społecznych	531
I. Sprawozdania dotyczące ratyfikowanych przepisów Karty (art. 21)	534
II. Sprawozdania dotyczące nieratyfikowanych przepisów Karty (art. 22).....	538
§ 2. Komitet Rządowy.....	539
§ 3. Komitet Ministrów	543
Rozdział II. Rozpoznawanie skarg zbiorowych	545
§ 1. Wprowadzenie	545
§ 2. Podmioty uprawnione do inicjowania postępowania w sprawie skarg zbiorowych	546
§ 3. Badanie legitymacji skarżącego do wniesienia skargi zbiorowej	550
§ 4. Podstawy skargi zbiorowej	551
§ 5. Warunki formalne postępowania w sprawie skargi zbiorowej ..	554
§ 6. Postępowanie w sprawie skargi zbiorowej.....	556
§ 7. Podsumowanie	558
Zakończenie	559
Indeks rzeczowy	563